

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

EL CAMPELLO

L'ALACANTÍ

AJUNTAMENT
DEL CAMPELLO

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnicolingüístics

RECULL I TEXT
Josep-Antoni Palomares i Varó

AMB LA COL·LABORACIÓ DE
Joan Armengol Lloret, *el Bollo* †
Josep-Antoni Ferri Ivorra

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
El Campello, 56

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament del Campello

ISBN: 84-482-3941-5
Depòsit legal: V-5158-2004
Impressió: Gràfiques Vimar, SL

www.avl.gva.es

EL CAMPELLO

El Campello és un municipi de vora 20.000 habitants, que es troba en la comarca de l'Alacantí. El terme municipal es caracteritza perquè és molt muntanyós i perquè està banyat per la mar de nord a sud. Les fites amb els municipis veïns són: al nord, la Vila Joiosa; a l'est, el Mediterrani amb 23 quilòmetres de platges d'arena, cudols i cingles; al sud, Alacant; al sud-oest, Sant Joan; a l'oest, Mutxamel i Alacant, i al nord-oest, Busot i Aigües.

El Campello és l'eixida natural a la mar de la línia Biar-Busot; esta demarcació geogràfica va servir a Jaume I per a establir la frontera sud del seu regne en el segle XIII per mitjà del Tractat d'Almirra: Biar, Xixona, Busot i el Campello formaven esta fita. Del Campello no es diu res en el *Llibre dels Fets* de Jaume I, i no podia ser d'una altra manera, perquè el municipi actual és totalment nou i no existia fa set segles. El Campello que coneixem té un terme municipal jove, si el comparem amb pobles veïns, com Busot o la Vila, que són centenaris; este últim, amb carta de vila reial des de l'any 1300. El nostre és un poble nou, resultat de l'emancipació de les partides rurals menys productives de l'horta del terme d'Alacant. L'11 d'abril de 1901 foren deslligades d'este municipi les partides del Fabraquer, Aigües Baixes, Baranyes i el Campello; esta última tenia alcalde pedani i, encara que era la partida d'extensió més menuda, era la que tenia un nucli de població, i per això es va convertir en el cap i casal del nou municipi.

Pel que fa a la història antiga, les restes més importants de presència humana es troben en els jaciments de la Illeta, que és un illot unit a la costa per un freu. Allí hi ha solapades restes de l'edat del bronze valencià, del substrat iber i de la civilització romana. Cada poble va absorbir l'anterior i va deixar alguna mostra notable de la seua presència (un poblat, forns, soterrars, temples, banys, etc.). Hui podem veure gran part d'estes deixalles en el MARQ (Museu Arqueològic Provincial d'Alacant). Fora d'este jaciment, i ben prop, es troba la torre de la Illeta, una torre de vigilància del segle XVI, i des d'ací, mirant a llevant, podem veure la torre de Reixes, també coneguda com la torre del Barranc d'Aigües. Estes construccions serviren per a controlar els intents d'invasió i saqueig dels pirates barbarescs, molt freqüents en aquells temps. L'avís d'invasió es comunicava amb fogueres que es feien des de les torres de nit. Per a les gents del Campello estes torres han sigut i són el símbol més important de la seua identitat.

Tradicionalment, el Campello ha sigut un poble mariner i llaurador. La pesca va tindre la seua època més important durant el primer terç del segle XX. Era el temps dels viatges a Larraix, a la costa d'Àfrica: els campellers navegaven a vela i a rem sense cap instrument de navegació; anaven

buscant peix blau, amb el qual farien salmorra. Alguns vells recorden haver comptat prop de dos-centes barques (*caeros*) avarades en la platja del Trajo, que és com es coneixia abans la platja del carrer de la Mar. La mar donava faena a més de la mitat de la població. Però la Guerra Civil va trencar esta activitat i, encara que en la postguerra es van reiniciar les activitats marineres, la pesca començà a dispersar-se. Actualment es conserva de forma presencial, encara que el Campello disposa d'un nou port pesquer i d'una llotja. El Campello era un verger, amb una horta rica i variada que disposava de molta aigua. Però, durant el segle XX, l'agricultura ha experimentat un procés de transformació cap a la producció intensiva en hivernacles. El secà ha quedat reduït a la presència escassa de garrofers, oliveres i ametlers.

No podem deixar de costat la cultura de l'espart, de la qual formem part, que té els orígens en els pobles antics que vivien en la Illeta. L'espart ha tingut una forta tradició i ha servit de complement en èpoques de crisi a les famílies campelleres. L'espart creixia salvatge en les lloses de Xixí, l'Amerador, la Coveta i en les lloses de Reixes. Les dones i els xiquets s'ocupaven de fer filet, que després barataven o venien a les fàbriques d'estores de Crevillent o altres pobles del Vinalopó Mitjà. Coneixem la gran importància que va tindre l'espart perquè els nostres veïns resumien la faena que observaven en els carrers del poble amb el verset "al Campello, el filet i la maceta no paren", que descriu l'acció de picar l'espart amb les maces per a reblanir-lo i aconseguir la flexibilitat adequada per a treballar-lo. A esta famosa sentència s'afegia: "i a Aigües estan els banys per als que estan tocats de l'ala".

En l'últim terç del segle XX va arribar el turisme, un turisme que no tenia res a veure amb els primers *turistes de lloguer* que camparen per les platges. El turisme s'ha convertit, sens dubte, en la primera font de riquesa i l'eix vertebrador de l'economia local. Ha provocat l'aparició d'un teixit comercial basat en els servicis i el xicotet comerç, i la construcció, les places hoteleres, l'oferta d'oci, els transports i els servicis creixen al ritme que marca la demanda turística.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Banys de la Reina
Clot de l'illot
Cova del Llop Marí
Coves de les Cateles
Coves d'en Mateu
el Barranc de les Bigues
el Castellet
el Freu
el Pantanet
el Racó de l'Amerador
el Racó de la Sofra
els Picalons
Foies d'en Gomis
la Coixeta
la Foia Ampla
la Illeta
la Llengua
la Penyeta
Lloma de les Colmenes
Lloma Redona
Llomes de Reixes
Llomes de Xixí
Llomete Llarga
Morro de la Bassa
Morro de Matxaco
Morro del Senyor

Muntanya de Sevilla
Pla de Barraques
Pla de Caldereta
Pla de l'Amerador
Pla de la Melona
Pla del Mesell
Plans del Dissabte
Platja de l'Almadrava
Platja de l'Amerador
Platja de l'Horta
Platja de la Illeta
Platja del Carrer de la Mar
Platja del Trajo
Punta del Barranc d'Aigües
Punta del Llop Marí
Punta del Riu
Punta dels Banyets
Puntes de Goçalbes
Racó de Bernabeu
Racó de la Vela
Racó de Paià
Racó de Pau
Racó de Roc
Racó de Tous
Serra de Bonalba
Serra de la Ballestera

Hidrografia natural

Barranc d'Aigües
Barranc de Cabrafic
Barranc de Guaritons
Barranc de l'Amerador
Barranc del Carritxal

Barranc del Mesell
Barranc del Pixador
Cala d'Enmig
Cala Baeza
Cala de les Piteres

Cala del Morro Blanc	Cala Lanuza
Cala dels Gitanos (o de les Palmeres)	Riu de Montnegre

Hidrografia artificial

Bassa de la Casa Nova	Braçal de la Passió
Bassa del Ramellat	Pou del Vincle
Bassa Redona	

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Ca Berenguer	Corral d'Alberola
Ca la Cagarruta	Corral de la Macoca
Ca Lluïsa	Corral de Salvadore
Casa de Conca	Corral Vell
Casa de l'Espino	el Campello
Casa de la Molinera	el d'en Benet
Casa del Raio	el d'en Cisteller
Casa del Senyoret de la Casa Nova	el d'en Coca
Casa Nova	el Musell
Cases de la Barbera	el Trajo
Cases de les Canyades	els Darrers
Caseta de Conxa	els Flares
Caseta de Cuello	Finca del Verdú
Caseta de Don Tomàs	Foia d'Olzina
Caseta de la Ballestera	Foia de Bernabeu
Caseta de Sales	la Coveta Fumada
Caseta de Xixí	Quatre Camins
Caseta dels Peons Caminers	Venta de l'Aire
	Vil·la Marco

Partides

Aigües Baixes

Alcalasí

Baranyes

Buasa

Cotoveta

el Carritxal

el Castellet

el Coraço

el d'Espanyoleta

el d'Iborra

el d'Onyate

el de Cerdà

el de Marc

el de Poncià

el de Sarrió

el Fabraquer

el Fondó

el Macaroves

el Maset

el Pantanet

el Pixador

el Ramellat

el Verdú

el Vincle

el Voladoret

la Barbera

la Duana

la Porxada

la Remuda

la Sènia

la Xorrutella

les Canyades

les Covetes

Varons

Vies de comunicació

Camí de les Palmeretes

Camí del de Marco

Camí Real de la Vila Joiosa

Carretera de Benimagrell

Carretera de Busot a Aigües

Carretera del Campello a Aigües

Carretera del Campello a Busot

Altres llocs d'interés

Carrer de la Totxa

Convent dels Mercedaris

Quarter Vell de Carabiners

Torre de la Illeta

Torre de Reixes (o del Barranc
d'Aigües)

Venta de Baeza

Venta de la Remuda

Venta de Lanuza

Venta del Barranc

Elements físics

Presència humana

